

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

"ברח דודי" – חתימת שיר השירים (שיעור 117 / יונתן גרוסמן)

1. **ראב"ע**: "אמר דודה: כשאת יושבת בגנים שיש בתוך הכרם אל תרימי קולך כי חברים יש לי והם מקשיבים לקולך, ועתה השמיעני ואמרי לי 'ברח דודי' כאילו תחשבי שאני עמהם, שלא יחשדוני שאני עמך בכאן, כאשר אמרת לי בתחילה סב דמה לך דודי לצבי או לעופר האילים".
2. **ר' ישעיה מטראני**: "ברח דודי עכשיו על הרי בשמים שהוא במקום הייחוד, ושם אשמיעך את קולי ואראה לך את יופיי. שבמקום הזה הוא מקום מפורסם שהרבים מצויים בו".
3. **רשב"ם**: "אחותי אהובתי, היושבת ומתנהגת ומטיילת בגנים ופרדסים, חברים ושושבינים אשר באו עמי מקשיבים ותאיבים לקולך כי הוא ערב; השמיעני קולך בנועם זמירתך וישמעו גם רעיי. והיא משיבתו: 'ברח דודי ומדה לך לצבי או לאייל – לרוץ ולטייל על הרי בשמים וגבעת הלבונה, וגם אנכי הלך אלך עמך ונתחבב שם אני ואתה, ושם שיר אשורר לעורר קול בין שנינו... אבל בפני כל אילו אין לי נכון להשמיע קול כי 'כל כבודה בת מלך פנימה'" (פירושו לח', יג-יד).
4. **עמוס חכם** (דעת מקרא): "'ברח לך' – איתני! כמו 'ענה דודי ואמר לי קומי לך רענתי יפתי ולכי לך'".
5. **שבת דף ס"ג ע"א**: "אמר רבי אבא אמר רבי שמעון בן לקיש: שני תלמידי חכמים המקשיבים זה לזה בהלכה הקדוש ברוך הוא שומע לקולו, שנאמר 'היושבת בגנים חברים מקשיבים לקולך השמיעני', ואם אין עושין כן גורמין לשכינה שמסתלקת מישראל שנאמר 'ברח דודי ודמה וגו'".
6. **ר"י קרא**: "ברח לך דודי ודמה לך לצבי – לרוץ שם על הרי בשמים, לטייל שם, עד אותה שעה שיפוח היום' (ב', יז) ויתחמם לרוח היום, אז תבוא אלי".
7. **אלי עסיס** (אהבת עולם אהבתיך, עמ' 201): "אהבה אמתית היא חיפוש מתמיד של האוהבים זה אחרי זה, חוויה מתמשכת שאין לה סוף. הספר הסתיים בציפייה להמשך ההתקשרות בין האיש לאישה, משום שזו דרכה של אהבה אמתית".

שה"ש ב', יד-יז	שה"ש ח', יג-יד
יוֹנְתִי בְּחָגִי הִסְלַע בְּסִתְרֵי הַמְדָּרְגָה הָרְאִינִי אֶת מְרָאֵיךָ הַשְּׂמִיעֵנִי אֶת קוֹלְךָ כִּי קוֹלְךָ עָרַב וּמְרָאֵיךָ נְאוּהָ.	הַיּוֹשֶׁבֶת בְּגָנִים חֲבָרִים מְקַשְׁבִּים לְקוֹלְךָ הַשְּׂמִיעֵנִי.
אֶחְזוּ לָנוּ שׁוֹעֲלִים שׁוֹעֲלִים קִטְנִים מְחַבְּלִים כְּרָמִים וּכְרָמֵינוּ סָמְדָר. דּוֹדִי לִי וְאֲנִי לוֹ הֲרַעָה בְּשׁוֹשְׁנִים. עַד שְׁיַפּוּחַ הַיּוֹם וְנָסוּ הַצִּלְלִים סָב דְּמָה לְךָ דּוֹדִי לְצָבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאֵילִים עַל הָרִי בְּתָר.	בְּרַח דּוֹדִי וְדָמָה לְךָ לְצָבִי אוֹ לְעֹפֶר הָאֵילִים עַל הָרִי בְּשָׂמִים.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ט

8. הרב יהודה שביב, הצופה, י"ח בניסן תשס"ד :

"מה יפה היה לו היתה שירת האהבה הגדולה מסתיימת בתמונת האיחוד: 'שמאלו תחת לראשי וימינו תחבקני', או אולי בשבועת הלקח - 'אם תעירו ואם תעוררו את האהבה עד שתחפץ'. אולם לא כך ולא כך מסתיימת השירה. הנימה החותמת היא דווקא נימה של פירוד, ולא סתם פירוד, אלא פירוד יזום: 'ברח דודי - אומרת הרעיה - ודמה לך לצבי או לעפר האילים על הרי בשמים'. והרי זה סיום טראגי של מסכת האהבה הגדולה, זו שהתחילה ביישקני מנשיקות פיהו' - חותמת ב'ברח דודי!' אמנם אין לשון הפרידה שבחתימת השיר דומה ללשון שבאה בסוף פרק ב'. שם קראה הרעיה לדודה: 'סוב דמה לך דודי לצבי או לעפר האילים על הרי בתר'; 'בתר - לשון חלוקה והפגה' (רש"י), הרים בתר מסמלים פירוד והרחקה. ואילו כאן תחת 'הרי בתר' מדברת היא על 'הרי בשמים'... נמצא, כי שירת האוהבים נקטעה באיבה, ואם גם זכו הם לרגעים מאושרים יחדיו, הרי לכלל חיים משותפים קבועים לא הגיעו, ועדיין יש עליהם לצפות לתקופת האיחוד השלם".

מבנה שיר השירים: על אוטונומיה והדדיות

א. פתיחה: "מְשִׁכְנֵי אֶחְרָיִךְ נְרוּצָה" (א', ב-ד)

ב. אחי הרעיה ונטירת כרם (א', ה-יג)

ג. שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֵאשֵׁי וְהַשְּׁבַעָה (א', יד-ב', ז)

"**תְּתַפּוּחַ** בְּעֵצֵי הַיַּעַר כִּן דֹּדֵי בֵּין תְּבַנִּים בְּצִלּוֹ חֲמֻדָּתִי וְנִשְׁבַּתִּי וּפְרִיּוֹ מִתּוֹק לַחֲפִי. **הַבֵּיאֲנִי אֶל בַּיִת הַיָּיִן וְדַגְלוּ עָלַי אֶהְבֶּה**. סְמִכוֹנֵי בְּאֲשֵׁישׁוֹת רְפֹדוֹנֵי בַּתְּפוּחִים כִּי חוֹלֵת אֶהְבֶּה אָנִי. שְׁמָאלוֹ תַּחַת לְרֵאשֵׁי וַיְמִינֵנו תַּחְבֹּקֵנִי. הַשִּׁבְעִתִּי אֶתְּכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם בְּצַבָּאוֹת אוֹ בְּאֵילֹת הַשָּׁדָה אִם תַּעֲרִירוּ וְאִם תַּעֲרַרְנוּ אֶת הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתְּחַפֵּץ".

ד. יציאה לטבע הפורח (ב', ח-יז)

"עֲנֵה דֹדֵי וְאָמַר לי קוֹמִי לָךְ רַעֲיָתִי יָפֵתִי וְלִכִּי לָךְ. כִּי הִנֵּה חֲסוֹנוֹ [הַסְתִּינוּ] עֲבַר הַגֶּשֶׁם חֲלַף הַלָּד לֹ. הַנְּצַנִּים נְרָאוּ בְּאַרְץ עַת הַזְּמִיר הַגִּיעַ וְקוֹל הַתּוֹר נִשְׁמַע בְּאַרְצֵנוּ. הַתְּאֵנָה חֲנֻטָה פְּגִיָּה וְהַגִּפְנִים סַמְדָר **נִתְּנוּ רֵיחַ** קוֹמִי לִכִּי [לָךְ] רַעֲיָתִי יָפֵתִי וְלִכִּי לָךְ".

ה. על משכבי בלילות - סצנת השומרים והשבעה (ג', א-ה)

ו. שירי חתונה: "הנך יפה רעיתי" (ג', ו - ד', טז)

ז. הדוד בגנו: "אֶכְלוּ רַעִים שָׁתוּ וְשָׁכְרוּ דֹדִים" (ה', א)

ה1. אני ישנה - סצנת השומרים והשבעה (ה', ב-ו', ג)

ה1. חזרה על שיר החתונה: "יפה את רעיתי" (ו', ד-ז', יא)

ד1. יציאת לטבע הפורח (ז', יב-יד)

"**לִכָּה** דֹדֵי נִצָּא הַשָּׁדָה נְלִינָה בְּכַפְרִים. נִשְׁכִּימָה לְכַרְמִים נִרְאָה אִם פְּרָחָה הַגֶּפֶן פִּתַח הַסַּמְדָר הַנְּצוּ הַרְמוֹנִים שָׁם אֶתְּנוּ אֶת דְּדֵי לָךְ. הַדּוֹדָאִים **נִתְּנוּ רֵיחַ** וְעַל פְּתַחֲנוּ כָּל מְגִדִים חֲדָשִׁים גַּם יִשְׁנִים דֹּדֵי צְפִנְתִּי לָךְ".

ג1. שְׁמָאלוֹ תַּחַת רֵאשֵׁי וְהַשְּׁבַעָה (ח', א-ז)

"**אֶנְהַגֵּד אֲבִיאָדָךְ אֶל בַּיִת אֲמִי** תִּלְמַדְנִי אֲשַׁקֵּד מִיַּד הַרְקָח מַעֲסִיס רַמְנִי. שְׁמָאלוֹ תַּחַת רֵאשֵׁי וַיְמִינֵנו תַּחְבֹּקֵנִי. הַשִּׁבְעִתִּי אֶתְּכֶם בְּנוֹת יְרוּשָׁלַם מֵהַ תַּעֲרִירוּ וְמֵהַ תַּעֲרַרְנוּ אֶת הָאֶהְבָּה עַד שֶׁתְּחַפֵּץ. מִי זֹאת עֹלָה מִן הַמִּדְבָּר מִתְרַפֶּקֶת עַל דֹּדָה תַּחַת הַתְּפּוּחַ עוֹרְרַתֵנִי שְׁמָה חֲבַלְתָּךְ אֲמַדָּ שְׁמָה חֲבַלָה לְדַתְּךָ".

ב1. אחי הרעיה; נטירת כרם (ח', ח-יב)

א1. חתימה: "בָּרַח דֹּדֵי" (ח', יג-יד).